

УДК 373.51:821

Організаційно-методичні аспекти вивчення поезії Захар'ї Абрагамовича у школі

Оксана Костянтинівна Бицько

СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ КАФЕДРИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ТА СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
ВУЛ. ТУРГЕНЄВСЬКА, 8/14, М. КИЇВ, 01054, УКРАЇНА
e-mail: bytsko.ok@gmail.com

У статті представлено методичні рекомендації до вивчення в школі творів караїмського поета Захар'ї Абрагамовича. Наголошується на важливості культурологічного, краєзнавчого та українознавчого підходів до організації такого процесу.

Ключові слова: караїми, культурологічний, краєзнавчий, українознавчий підходи, перегляд телепередачі, розповідь учителя про поета, виразне читання твору, словесний та ілюстративний коментарі, бесіда за прочитаним, складання сенкану.

Постановка проблеми. Актуальне завдання сучасної шкільної освіти – формування уявлення учнів про культурні надбання народів, що мешкають на теренах України та внесли свій вклад до її духовної скарбниці. До останніх відносяться й караїми, або караї, що сформувалися як етнос в Криму та (в силу різних історичних причин) наразі перебувають на межі зникнення. Яскравим виявом культури караїмів є поезія **Захар'ї Абрагамовича** (1878–1903), життя і творчість якого тісно пов'язані з Галичиною. Весною 2013 року виповнилося 135 років від народження та 110 – від дня смерті поета. Викладені факти є дієвим приводом для ознайомлення українських школярів із творчістю Абрагамовича, а через неї – з історією та культурою його народу.

Література караїмів, за нашим спостереженням, поки що не потрапляла до кола творів, що вивчаються в літературних курсах загальноосвітніх шкіл України. Така ситуація обумовила відсутність методичних розвідок щодо вирішення окресленої проблеми. Проте окремі науковці, зокрема Н. Кропотова, наполягають на необхідності її вирішення [4]. Наприклад, Л. Редькіна пропонує використовувати легенди караїмів у позакласній виховній роботі з учнями [10].

Мета статті – запропонувати методичні рекомендації до організації вивчення творів З. Абрагамовича в шкільному курсі світової літератури.

Вивчення пам'яток караїмської літератури, зокрема поезії З. Абрагамовича, в школах України потребує широкої реалізації культурологічного, краєзнавчого та українознавчого підходів. Організувати ознайомлення школярів із творчістю караїмського поета доречно в 7–8 класах. Урок назвемо метафорично – «**Караїмський Кобзар**», що дозволить увиразнити народність поета, значення його творчості для караїмської культури та вплив на неї поетичної спадщини **Т.Г. Шевченка**. Запропонуємо учням *розшифрувати тему-назву уроку*. В якості епіграфа візьмемо поетичні рядки Захар'ї Абрагамовича:

*Колитужемибудемзневажати,
Тоїсвогонезможемолюбить [1, с. 212].*

Якараїм.ПерекладСт.Пушика.

Коментуючи епіграф, доречно пригадати суголосні слова класика української літератури Т.Г. Шевченка з відомого вірша «І мертвим, і живим...»:

*Ічужомунаучайтесь,
Йсвогонецурайтесь.*

Сформувавши початкове уявлення учнів про галицьких караїмів як етнорелігійну спільноту, її культуру й сучасний стан допоможе *перегляд телепередачі «Всупереч забуттю»* (телебачення «Галичина», авторський колектив: журналіст Я. Гнесь, оператор В. Ганущак, режисер В. Кукуруза та ін.) [3]. Краще усвідомити нову інформацію дозволить *бесіда за побаченим*, основу якої можуть становити такі запитання:

- Що нового ви дізналися з даної передачі?
- Хто такі караїми? Як вони опинилися на Галицькій землі?
- Про які прикмети культури караїмів ви дізналися?
- Які сліди перебування караїмів можна виявити в сучасному Галичі та на його околицях?
- Яка проблема висвітлена в передачі? Чому так важливо зберегти культури малих народів?
- Чим ми, українці, можемо допомогти

братньому караїмському народу?

У ході бесіди вчителю варто дати додаткові словесні та ілюстративні коментарі до продемонстрованого сюжету, зокрема такі:

1) *Караїми* (івр. – «ті, що читають [Біблію]»), або *караї* (від тюрк. *кара* – «чорний», «простий народ») – невелика тюркомовна народність, сформована на теренах Криму, представники якої відстоюють право людини на її безпосереднє спілкування з Богом та самостійне тлумачення Святого Письма (юдейської Біблії). На відміну від юдеїв, караїми заперечують авторитет Талмуду – зібрання коментарів юдейської Біблії.

2) *Тора* (івр. – «вчення», «закон») – перші п'ять книг юдейської Біблії, в широкому сенсі – сукупність традиційного юдейського закону. Караїмська назва Тори – *Мікра*.

3) *Менора* – семисвічник, що використовується юдеями та караїмами під час релігійного ритуалу.

4) *Кенаса* (від давньоєвр. *канос* – «збирати») – караїмська синагога, місце богослужіння караїмської громади. Найстаріші караїмські кенаси знаходяться в Криму, в стародавньому караїмському місті-фортеці *Джуфт-Кале* (караїмською – «подвійна фортеця»; більш відомою є кримськотатарська назва – *Чуфут-Кале*, що означає «єврейська фортеця»; стародавня тюркська назва *Кирк-Єр* – «сорок замків»). У наш час там відновлено богослужіння. Дві діючі кенаси знаходять в *Євпаторії* (поч. ХІХ ст.). Широко відомою є також кенаса в *Києві*, побудована 1902 р. у мавритансько-арабському стилі за проектом архітектора В. Городецького. Кенасу в *Галичі* було збудовано 1834 р. та зруйновано 1985 р. за наказом партійного керівництва.

5) *Дуб* – священне дерево караїв. Культ Священних Дубів пов'язаний з язичницькою вірою хозар (пращурів караїв) у небесне божество *Тенґрі*. Біля Джуфт-кале зберігся дубовий гай, в якому знаходиться найдавніший родовий караїмський цвинтар – *Емек Єгошфат* (з івр. – «долина, в якій Бог буде судити»; відомішою є кримськотатарська назва *Балта Тіймез* – «сокира не торкнеться») – найбільша святиня караїмського народу.

Поглибити знання про культуру караїмів дозволить *заочна екскурсія* до Музею караїмської історії та культури в місті Галичі (створено 2004 р.). Серед експонатів музею звернемо увагу на фотопортрет юнака у формі австрійсько-угорського солдата. Це і є той поет, якого називають караїмським Кобзарем, – Захар'я Абрагамович. Запропонуємо учням *розглянути портрет* поета і *висловити* свої міркування від побаченого.

Розповідь учителя про поета може мати такий зміст: «*Життя караїмського поета З. Абрагамовича було як «півхвилинний спалах», про який він пише в*

одному зі своїх віршів: прожити поету судилося всього 25 років.

Народився майбутній віршотворець на Галичині, в маленькому селі Лани, що неподалік міста Галича (сучасна Івано-Франківська обл.), в багатодітній караїмській родині простого греккосія. І було це 7 березня 1878 р.

Із дитинства хлопчик виявив неабиякі здібності до навчання. За традицією 6-річного Захар'ю віддали до мідраша (івр. – «вивчення», «тлумачення») – релігійної школи при кенасі. Навчання в мідраші відбувалося приблизно так: «...і вчитель, і учні сиділи, піджавши під себе ноги, прямо на підлозі, вистеленій повсями, за довгими низькими ослонами, що служили їм столом... Спочатку навчали абетци, читанню по складах, а потім читанню Тори... Уголом читався уривок зі Священного Писання, а учні перекладали прочитане на караїмську мову» [7].

Крім релігійної караїмської школи, Захар'я закінчив також чотирирічну світську школу в Галичі. За наполяганням учителів, які високо оцінили здібності хлопця, батько віддав сина до Станіславської гімназії (м. Станіслав, сучасний Івано-Франківськ). Проте завершити навчання йому так і не судилося (за одними даними – через нестатки та смерть батька, за іншими – через підпільну діяльність [9, с. 657–658]). Тому «віддали його до науки шевства в Княгинині [передмістя Станіслава – О.Б.], і там він, мабуть, пізніше працював» [9, с. 657].

Незважаючи на життєві обставини, Захар'я «був налаштований пізнати світ через знання» [5]. В одному зі своїх віршів юнак пише: «Науки мені треба, як дощу на посуху, як голодному хліба, як світла в темряві» (цит. за: [9, с. 657]). Юнак самостійно продовжує опановувати гімназійний курс із наміром здати його екстерном (цей план також не був реалізований).

У п'ятнадцятирічному віці Абрагамович відчув непереборне бажання писати вірші. Сучасники згадують, що він віршував майже постійно, навіть під час праці в полі та на сінокосі. Проте Захар'я, на жаль, не завжди записував свої твори. Любив читати їх рідним, друзям, членам караїмської громади, вбачаючи в цьому елемент просвіти власного народу [6]. Прислужувався поет трьома мовами: караїмською, українською та польською. Окремі його поезії вперше надрукував польський тюрколог і просвітник караїмського народу Ян Гжегожевські.

Переламним моментом в житті З. Абрагамовича стала вимушена мобілізація до австро-угорської армії. Військову службу поет проходив в Езбінській Луці, що над річкою Лабюю (німецька назва Ельба), на території сучасної Чехії. Навіть тут він не перестає віршувати, зокрема створює українською поезію «На чужині» (1901), яка розпочинається такими рядками:

Незаступиш, Лабо, Дністра дорогого,
Могу чо батька галичанських хрік [9, с. 653].

Ці рядки яскраво передають сум поета за своєю українською батьківщиною.

Важке солдатське життя надломило здоров'я З. Абрагамовича. Він захворів на сухоти. Останні свої вірші Захар'я писав прикутим до ліжка. Помер поет 6 травня 1903 р. Його було поховано в урочищі Гробиська (с. Залуква) на березі річки Лимниця (права притока Дністра). Могила поета, на жаль, не збереглася. «Війни, розруха, людська наруга над надмогильними пам'ятниками знищили місце поховання, але поезія галицького караїмського поета... досі живе і є актуальною, бо написана від серця» [5].

Поезія Захар'ї Абрагамовича легка й мелодійна, сповнена любові до рідного народу, його мови, віри, традицій, а ще до України – батьківщини поета. Доля його творчої спадщини поки що залишається невідомою. Після смерті поета окремі його вірші було надруковано в часописах «Думка караїмська» (Польща, 1924 р.) та «Голос карая» (Луцьк, 1931 р.), зокрема «Рідна мати», «Ще караїми не зникли», «Я карай», «Любов, любов» та ін.

Українською мовою кілька поезій З. Абрагамовича переклав відомий письменник, науковець та перекладач Степан Пушик. Зазначені переклади були надруковані в кількох часописах, як-от журнал «Жовтень» (Київ, 1972), та зібранні творів перекладача (Івано-Франківськ, 2005) [1, 2]. Своє бачення доли й поезії талановитого земляка Ст. Пушик виклав у нарисах «Голос галицького караїма» [8] та «Караїмський поет Захар'я Абрагамович» [9].

Фахівці вказують на певну спільність творів З. Абрагамовича з поезіями Т. Шевченка. Можливо, саме Кобзаря має на увазі караїмський поет у таких своїх рядках:

Я мрію, я хочуйти
Слідом народного поета [9, с. 657].

Крім Шевченка, З. Абрагамович зазнав літературного впливу Івана Франка, Лесі Українки, а також української народно-поетичної творчості [9, с. 658].

Для текстуального вивчення учнями старшого підліткового віку пропонуємо вірші З. Абрагамовича «Я караїм» та «Життя» в переспівах Ст. Пушика.

Художньо сприйняти твір «Я караїм» допоможе виразне читання твору вчителем або заздалегідь підготовленим учнем:

Не вмію я на світі жити німо,
Я хочу світла, щастя і тепла.
Я не соромлюсь тим, що караїмом
Мене на світ цей мати привела.

Як день новий іде – його вітаю.
Співаю і про нього, і про вік,
А той, хто рідну мову забуває,
Нехай не носить її мення – чоловік.

Людина мусить рідну ниву жати,
Та завіше пам'ятати, в кожну мить:
Коли чуже ми будем зневажати,
То і свого не зможемо любити.

Лише в науці є нові дороги.
Учимося! І будь то дивесні.
Аби дійти до свого і нового,
Чужого не цураймося. Оні!

Тоді вогонь наш темноту погасить
І буде знаминаше майбуття.
– В нову дорогу! – моє вічне гасло
Ісми сл життя¹.

Запропонуємо учням висловити перші враження від почутого і повторно прочитати вірш. Аналіз твору побудуємо на основі таких запитань:

– Який урок дав кожному з нас караїмський поет? До чого він закликає? Прокоментуйте фразу «Людина мусить рідну ниву жати».

– Які образи твору підказують нам, що вірш написаний людиною молодого віку? Куди спрямовує автор свій погляд?

– Які засоби художньої виразності допомагають поету яскраво відтворити свої образи й думки?

– Знайдіть і прочитайте рядки, що мають афористичний характер. Поясніть, чи погоджуєтеся ви з думкою автора.

– Чому вірш названо «Я караїм»? Які думки й емоції вкладено в цю назву?

– Яким ви побачили (уявили) поета в даному поетичному творі?

Доповнити портрет поета допоможе вірш «Життя»:

Що людям дав за свій короткий вік?
Що ти зробив? Котра твоя дорога?
Чи, може, ти з'явивсь на світ і втік?
Чи продимів лиш так – за слава Богу?

Тоді вже перед смертю не жалій,
Бо жити – працювати, а не спати.
Ні жди мого простелитись по землі –
Я вибираю півхвилини спалах.

Дим вітер поверта вусі боки,
А полум'я дає тепло, палає.
В житті ще молоді мої роки
Вогонь гарячий ніні вибирають.

¹ Текст вірша подається за виданням [1, с. 212].

Хочя і сам ще блудний чоловік,
Та шепче все душа мені пророче:
«Трудись вчись, сину, весь свій вік,
Як полишити слід на світі хочеш».

Оглянешся яколись на схилі літ,
Коли рідка життя пересихає.
І лиш тоді побачиш: єтвій слід,
Чи навпаки – ніде його немає².

Твір доцільно буде запропонувати *прочитати двічі (мовчки та виразно вголос)*. У ході бесіди за прочитаним поставимо такі запитання:

- Які враження викликав у вас твір «Життя»?
- Над яким питанням розмірковує поет? Яку відповідь дає на нього?
- Який образ є спільним для обох прочитаних нами поезій Абрагамовича?
- Як останній вірш доповнює наше уявлення про поета?

Узагальнити вивчене допоможе *складання сенкану*. Запропонуємо учням увиразнити «слід», який

залишили в їх свідомості біографія та поезія Захар'ї Абрагамовича. У разі потреби вчитель пояснить учням сутність сенкану і правила його складання. Наведемо приклад одного з можливих варіантів сенкану на слово «Абрагамович»:

Абрагамович.

Молодий, талановитий.

Навчається, працює, палає.

Пишається своїм караїмським корінням.

Поет.

Висновок. Поетична творчість З. Абрагамовича, що яскраво представляє караїмську літературу, є актуальною для вивчення в школі, корисною для літературного й особистісного зростання учнів та потребує широкої реалізації культурологічного, краєзнавчого та українознавчого підходів.

Перспективи дослідження вбачаються в розробці методичних рекомендацій до вивчення інших творів, здатних репрезентувати літератури малих народів України (караїмського, кримчацького, ромського та ін.).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. **Абрагамович З. Я** караїм. Любімся, караїми! Рідна мати. Життя / З. Абрагамович ; [перекл. укр. мовою С. Пушик] // Пушик С. Г. Твори : в 6 т. – Том 2: Поеми, пісні, вірші для дітей, переклади, повісті. – Івано-Франківськ : Гостинець, 2005. – С. 212–215.
2. **Абрагамович З. Я** – караїм. Рідна мати. Життя / З. Абрагамович ; [перекл. укр. мовою С. Пушик] // Жовтень. – 1972. – № 5. – С. 11–12.
3. **Всупереч забуттю** : телепередача [Електронний ресурс] / [Я. Гнесь, В. Ганущак, В. Кукуруза та ін.] // YouTube. – Режим доступу : http://www.youtube.com/watch?v=IVj_4iYJeVA.
4. **Кропотова Н. В.** Место караимской литературы в полиэтническом культурном многообразии / Н. В. Кропотова // Культура народов Причерноморья. – 2010. – № 179. – С. 53–58.
5. **Кукула С.** Іззак-Захаріяш Абрагамович – галицький караїмський поет [Електронний ресурс] / С. Кукула // Галицьке слово. – Режим доступу : http://galslovo.if.ua/index_old.php?st=3231.
6. **Полканова А.** Его называли караимским Кобзарём. З. Абрагамович (9.03.1878–6.05.1903) [Электронный ресурс] / А. Полканова. – Режим доступа : http://kale.at.ua/news/ego_nazyvali_karaimskim_kobzarjom_z_abragamovich_9_03_1878_6_05_1903/2013-04-28-232.
7. **Полканова А.** Освіта кримських караїмів у ХІХ – початку ХХ ст. [Електронний ресурс] / А. Полканова // Кале : веб-сайт. – Режим доступу : http://kale.at.ua/publ/populjarnoe/samye_chitaemye_materialy/osvita_krimskikh_karajimiv_u_xikh_pochatku_xx_s/6-1-0-85.
8. **Пушик С.** Голос галицького караїма // Жовтень. – 1972. – № 5. – С. 10–11.
9. **Пушик С. Г.** Караїмський поет Захар'я Абрагамович // Твори : в 6 т. / С. Г. Пушик. – Том 5: Повісті, есеї, мініатюри. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. – С. 648–659.
10. **Редькина Л. И.** Использование легенд караимов Крыма во внеклассной воспитательной работе / Л. И. Редькина // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського : збірник наукових праць. – Одеса, 1999. – Випуск 3. – С. 74–77.

REFERENCES

1. **Abrahamovych Z.** Ia karaim. Liubimsia, karaimy! Ridna maty. Zhyttia [I am Karaite. Love yourselves, Karaites! Dear Mother. The life] / [perekl. ukr. movoiu S. Pushyk] // Pushyk S. H. Tvory : v 6 t. – Tom 2: Poemy, pisni, virshi dlia ditei, perekłady, povisti. – Ivano-Frankivsk : Hostynets, 2005. – S. 212–215.
2. **Abrahamovych Z.** Ia – karaim. Ridna maty. Zhyttia [I am Karaite. Dear Mother. The life] / [perekl. ukr. movoiu S. Pushyk] // Zhovten. – 1972. – № 5. – S. 11–12.

² Текст вірша подається за виданням [1, с. 215].

3. **Vsuperech zabuttii** [Contrary to oblivion] : teleperedacha [Elektronnyi resurs] / [Ia. Hnes, V. Hanushchak, V. Kukuruza ta in.] // YouTube. – Rezhym dostupu : http://www.youtube.com/watch?v=IVj_4iYJeVA.
4. **Kropotova N. V.** Mesto karaimskoy literaturi v polietnicheskom kulturnom mnogoobrazii [Place of Karaite literature in a multiethnic cultural diversity] // Kultura narodov Prichernomorya. – 2010. – № 179. – S. 53–58.
5. **Kukula S.** Izzak-Zakhariash Abrahamovych – halytskyi karaimskiy poet [Izzak-Zakhariash Abrahamovych – Galician Karaite poet] [Elektronnyi resurs] // Halytske slovo. – Rezhym dostupu : http://galslovo.if.ua/index_old.php?st=3231.
6. **Polkanova A.** Ego nazyivali karaimskim Kobzaryom. Z. Abragamovich (9.03.1878–6.05.1903) [He was called Karaite Kobzar. Z. Abragamovich (09/03/1878–06/05/1903)] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://kale.at.ua/news/ego_nazyivali_karaimskim_kobzarjom_z_abragamovich_9_03_1878_6_05_1903/2013-04-28-232.
7. **Polkanova A.** Osvita krymskykh karaimiv u XIX – na pochatku XX st. [Education of the Crimean Karaites in the nineteenth – early twentieth century.] [Elektronnij resurs] // Kale : veb-sait. – Rezhym dostupu : http://kale.at.ua/publ/populjarnoe/samy_e_chitaemye_materialy/osvita_krimskikh_karajimiv_u_xikh_pochatku_xx_s/6-1-0-85.
8. **Pushyk S.** Holos halytskoho karaima [Voice of Galician Karaite] // Zhovten. – 1972. – № 5. – S. 10–11.
9. **Pushyk S. H.** Karaimskiy poet Zakhar'ia Abrahamovych [Karaite poet Zahar'ya Abrahamovych] // Pushyk S. H. Tvory : v 6 t. – Tom 5: Povisti, eseji, miniatiury. – Ivano-Frankivsk : Nova Zoria, 2010. – S. 648–659.
10. **Redkina L. I.** Ispolzovanie legend karaimov Kryima vo vneklassnoy vospitatelnoy rabote [Using legends by Crimean Karaites in extracurricular educational work] // Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu im. K.D. Ushynskoho : zbirnyk naukovykh prats. – Odesa, 1999. – Vypusk 3. – S. 74–77.

Organizational and methodological aspects of studying Zahariy Abragamovich's poetry at school.

Bytsko O. K., Senior Lecturer, National Pedagogic Dragomanov University, 8/14 Turhenivska St., Kyiv, 01054, Ukraine, e-mail: bytsko.ok@gmail.com.

The article stresses the relevance of the problem of forming ideas of Ukrainian schoolchildren about the cultural heritage of small nations that live on the territory of this country, particularly ethnic Karaites. The author proposes to study in schools the works of Zahar'ya Abrahamovych (1878–1903), which clearly represent the Karaite ethnic group, its history and culture, accentuates the problem of extinction of small nations from the ethnic map of the world, have considerable educational potential. This article presents guidelines for the organization of this study in 7–8 classes within school course «World Literature» (exemplified by poems «I am Karaite» and «The Life»). The article stresses is the importance of cultural, local lore and Ukrainian studies' approaches to solving this problem. In particular, the author proposed to strengthen the connection of poet to Galicia, focus on the impact of Shevchenko's poetry on Abrahamovych's, provide information about the translator St. Pushyk, thanks to whom the Ukrainian community can enjoy creativity of «Karaite Kobzar».

Keywords: Karaites, cultural, regional, Ukrainian approaches, watching television program, teacher's story about a poet, expressive reading of the work, verbal and illustrative commentary, talk about what has been read, composing senkan.

Бицько О. К. Организационно-методические аспекты изучения поэзии Захарьи Абрагамовича в школе.

В статье отмечается актуальность проблемы формирования представлений учащихся общеобразовательных школ Украины о культурных ценностях малых народов, которые проживают на её территории, в частности этнических караимов. Автор предлагает ввести для изучения в школе сочинения Захарьи Абрагамовича (1878–1903), которые ярко представляют караимский этнос, его историю и культуру, подчёркивают проблему исчезновения малых народов с этнической карты мира, имеют значительный воспитательный потенциал. В статье даны методические рекомендации к организации такого изучения в 7–8 классах в рамках школьного курса «Мировая литература» (на примере стихотворений «Я караим» и «Жизнь»). Отмечается важность культурологического, краеведческого и украиноведческого подходов к решению проблемы. В частности, предлагается подчеркнуть связь поэта с Галицией, акцентировать внимание на влиянии Т. Шевченко на поэзию Абрагамовича, дать информацию о переводчице Ст. Пушике, благодаря которому украинское сообщество приобщилось к творчеству «караимского Кобзаря».

Ключевые слова: караимы, культурологический, краеведческий, украиноведческий подходы, просмотр телепередачи, рассказ учителя о поэте, выразительное чтение произведения, словесный и иллюстративный комментарий, беседа по прочитанному, составление сенкана.